

Körkép az idegennyelvek oktatását segítő hazai szoftverekről

KÖRÖSNÉ MIKIS MÁRTA – LUGOSI ANTALNÉ

A számítógépek tömeges iskolai megjelenése, a tanítási-tanulási folyamatot segítő alkalmazásuk elterjedése természetesen a nyelvoktatást sem kerülhette el. Már a 80-as évek elején, 1983-tól, az iskolaszámítógépes kormányprogram indulásától az első HT-1080Z gépek középiskolákba kerülésével egyidőben a szoftverfeldolgozásra alkalmas, népszerű matematikai, fizikai, biológiai témakörök mellett megjelentek az első nyelvoktatást segítő szoftverek is. Az akkori Művelődési Minisztérium az iskolák hardver- és szoftvereszközökkel való ellátásának megszervezésére a Tudományszervezési és Informatikai Intézetet (TII) kérte fel. A TII pályázatot írt ki oktatási célú szoftverek fejlesztésére. A legelső, középiskolai célú nyelvoktató szoftverek ekkor születtek, ma már elavultnak számít, HT és ABC-80-as mikroszámítógépekre. Szerzőik főképp középiskolai tanárok (vagy programozni tudó diákok) voltak. Ezeket a szoftvereket – ha nem is tömegesen vásárolták az iskolák – a számítógéppel segített tanulás első hazai „fecskéinek” tekinthetjük. Az érdeklődő nyelvtanárok az Országos Oktatástechnikai Központ (OOK) tanfolyamain ismerkedhettek meg alkalmazásukkal.

A 80-as évek közepétől egyre több vállalkozás (GMK, Rt, magánszemély stb.) jelent meg az oktatási szoftverek piacán, nyelvoktató programmal is. Már csak azért is, mert a mikroszámítógépek egyre nagyobb számban áramlottak az országba (az iskolákba éppúgy, mint a családokba) és a játékprogramokon kívül a nyelvtanulást segítő programok azok, amelyek minden korosztálynál nagy népszerűsége számíthatnak. Ezek a programok részben nyelvtani tesztek voltak, részben drillező programok, vagyis az egyéni nyelvtanulás és gyakorlás segítői.

A ma forgalmazott szoftverek a legváltozatosabb nyelvtanítást segítő funkciókat látják el. A nyelvtani tesztek, drillek és adott tankönyv anyagát feldolgozó programok mellett megjelentek a korszerű gépek nagy memóriáját, gyors adathozzáférését, egyszerű kezelhetőségét kihasználó szótárprogramok, „beszélő” programok, idegennyelvi szövegszerkesztők. A játékprogramok között is találunk olyanokat, amelyek az idegennyelv tanulását segítik. De talán legérdekesebb hardver-újdonságnak számítanak a zsebben elférő, hordozható, hatalmas kapacitású ún. tolmácskalkulátorok, amelyek egyszerre több nyelv szókészletét kezelik. (1)

A következőkben a hazai piacon beszerezhető, idegennyelvoktatást segítő szoftvereket mutatjuk be, a számítógéptípusok gyors amortizációját figyelembe véve csupán IBM PC kompatibilis számítógépekre. Végül kitekintést adunk néhány külföldön használt iskolai nyelvoktató szoftverre is.

1. Több nyelvet oktató programok, programrendszerek

BÁBEL Többnyelvű szótanító programcsomag (angol, német, francia nyelvekre)

A programcsomag a nyelvtanulás legfáradtságosabb részét, a szótárzást és a szavak memorizálását könnyíti meg. Ellenőrzi a tudásszintet és értékeli az elsajátított ismereteket. Egyéni és csoportos tanuláshoz is ajánlott.

A keretprogram úgy van elkészítve, hogy az angol, német és francia nyelvhez egyaránt használható. Ezt egészítik ki a szótárlemezek, amelyek az adott nyelv szó-készletét tartalmazzák. A szóanyag folyamatosan bővíthető. Jelenleg az OPENING STRATEGIES angol, és THEMEN német tankönyvekhez kaphatók lemezek. (2)

SYSTEM GEORGE nyelvoktató programok (angol, német)

A programok különböző szintű nyelvtudáshoz készültek: a kezdőtől a felsőfokú nyelvvizsgára való felkészítésig. Minden program önálló tananyagot tartalmaz, de nyelvkönyvre, nyelvtankönyvre és szótárra szükség lehet. Az Angol-1 programhoz a Czobor-Horlai féle könyv jól használható. A programokhoz lemezen mellékelve részletes információ található, amely szükség esetén kinyomtatható, így a használatot megkönnyíti.

A TANULÓ-GYAKORLÓ üzemmód több nehézségi fokon használható. Csak helyes válasz esetén lehet továbblépni, de segítség kérhető, sőt, a kérdések félretehetők későbbi gyakorlásra. (Lemezre mentéssel)

A BESZÁMOLÓ-KIKÉRDEZŐ üzemmód akár meghatározott feladattól folyamatosan, akár véletlenszerűen válogatott példaanyag alapján értékeli a tanuló munkáját és jelzi ki az elért tudásszintet. Az eredményt a képernyőre vagy lemezre mentve is lehet kérni.

Az angol változathoz mind kezdő, mind haladó szintre szótárprogram is készült, amely saját, szakmai szószedettel bővíthető.

A NÉMET programok több speciális lehetőséget is nyújtanak:

- német szószedet
- két tanuló versenyezhet, munkájukat összehasonlítva értékeli a gép
- a főnevek neme, ragozásuk és az igealakok gyakorlására külön változatos feladatok készültek.

HANGANYAG: az angol, orosz, német programokhoz hangkazettán kapható. A feladatok a képernyőn való megjelenéssel egyidőben magnóról is megszólaltathatók.

A **BESZÉLŐ SZÓTÁR** program csak angol nyelvre készült és kizárólag IBM AT-XT gépekre. A kiválasztott fejezet szavai megjelennek a képernyőn és tökéletes emberi hangon hallhatjuk őket akár a számítógép hangszóróján, akár csatolt magnetofonon keresztül. Véletlenszerűen is kérhetjük angol szavak kimondását, amelyeket megértve helyesen be kell gépelnünk, illetve magyar megfelelőiket kurzormozgatással meg kell keresnünk. (3) és (12)

LINGUASOFT szótárprogramok

Olyan több programból álló programrendszerrel van szó, amely a fordítástanulást segíti és fordítások készítését könnyíti meg. Több részből áll:

- CALL (Computer assisted Language Learning), angol, francia, német nyelvekre

Ez egy 3x100 órás, magyarról idegen nyelvre történő fordítást tanító program, alap- és középfokú változatban. A hibát az elkövetés pillanatában korigálja és külön kérésre segítséget is ad. Szinoníma szótárt is tartalmaz. Minden jó választ elfogad és az utolsó 40 diák munkáját megőrzi.

– OLD (On Line Dictionaries), angol nyelvre (a német változat előkészületben)

On line (közvetlen hozzáférésű) szótárlapozó és gyorsfordító program, amely az éppen futó nyelvgyakorló program felfüggesztése közben megmondja a képernyőn levő ismeretlen szó magyar jelentéseit.

– CAT (Computer Aided Translation)

Angol-magyar gyorsfordító, szótárlapozó és kétablakos szövegszerkesztő program, amelynek „Szócentrifuga” része a helyes szórend felállítását, „Frázisanalizátor” része pedig a kifejezések felismerését segíti.

– ASK szókikérdező program angol nyelvre

A kezdőket 2000 szóból, a haladókat 25000 szóból kérdezi ki. Megjegyzi az ismeretlen szavakat is és a diák által elvétett szavakat, amelyeket legközelebb újra kérdez. A diákok teljesítményét egyénenként értékeli, statisztikát készít.

– CAC (Computer Aided Communication) angol, német, francia, spanyol és magyar nyelvekre

Idegennyelvű levelezési szöveggyűjtemény, több ezer mondat alkotható vele. A beépített segédprogramok elvégzik a mondaton belüli és a nyelvek közti nyelvtani egyeztetéseket. Az írat szövegszerkesztővel tovább javítható. (4)

Nyelvi tesztek

A program a középfokú állami nyelvvizsga tesztjeinek gyűjteményét dolgozza fel angol és német nyelvekre. Gyakorló, felmérő és karbantartó részből áll. (Ez utóbbi a tesztkérdések módosítását, cseréjét teszi lehetővé.) A tesztkérdéseket a program kívánságra összekeveri. Ha a tanuló nem tudja a választ, segít, de ekkor nem számol fel pontot. (5)

EUROTRASLATOR II.

Hatnyelvű (angol, német, francia, olasz, spanyol, magyar) mini tolmácskalkulátor, tenyérszerű szuper hardverújdonság! Nyelvenként több, mint 12000 alapszót és 400 alapszöveget tartalmaz az alábbi témakörökben:

köszönés, repülőtérről, utazás, bevásárlás, kirándulás, posta, orvos, elsősegély, szállítás, szálloda, tárgyalás. A szavak, mondatok könnyen kikereshetők, azonnal fordíthatók bármelyik másik nyelvre. A tanuló által tévesen beírt szavakat korrigálja, majd megadja ABC sorrendben, előre-hátra „lapozva” a keresett szavakat. Mini kalkulátort is tartalmaz. (6)

PICDIC

Angol-magyar, magyar-angol képes szótár képekkel, szavakkal, tesztekkel és játékokkal. (A német-magyar és olasz-magyar változat előkészületben, nemsokára kapható lesz!) A program 200 aprólékosan kidolgozott számítógépes grafikát és 5000 brit, illetve amerikai angol, valamint 5000 magyar szót tartalmaz. (Ha szó a brit és amerikai változata eltér, mindkettőt megjeleníti a program.) A szóanyagot az I LOVE WORDS könyv szerzője, Szendrő Borbála állította össze.

A képek témakörök szerint vannak csoportosítva, mégpedig 82, a mindennapi életben leggyakrabban előforduló témában. A szótár több lehetőséget nyújt:

– a kép egy megjelölt részére (a géphez csatolt egér vagy a megfelelő billentyűk segítségével) rámutatva kinyílik egy ablak, amelyben a választott objektum neve angolul és magyarul megjelenik, sőt az angol szó fonetikus kiejtése is látható.

– lehetőség van arra is, hogy csak az angol, csak a magyar vagy csak a fonetikus kiejtés jelenjen meg

– egy adott angol vagy magyar szóhoz visszakereshető a megfelelő képlelem is.

– a szavak ki is mondathatók a géppel, ha rendelkezünk az ehhez szükséges kiegészítő szoftverrel is. (14)

2. Az angol nyelv oktatását segítő programok

FRANKLIN elektronikus helyesírási tanácsadó és értelmező szótárcsalád

Felépítését és lehetőségeit tekintve messze meghaladja a „hagyományos” rendszerű oktatóprogramokat. Több, mint 10 különféle típusú és „tudású”, kisméretű, hordozható elektronikus eszközről van szó, amelyek könnyen és gyorsan kezelnek 50-90 ezer szavas szótárakat, ellenőrzik a helyesírást, előtaghoz-előraghoz keresnek, szinonimákat böngésznek akár az angol keresztrejtvények megfejtéséhez is. A szavak memorizálását izgalmas, szó- és betűjátékok segítik, amelyek a logikai gondolkodási készséget is fejlesztik:

- Hangman (egy ismeretlen szót kell betűnként kitalálni)
- Anagramma (adott szó betűiből minél több új szót kell alkotni)
- Franklin's deduction (4 betűt kell logikai úton sorrendbe rakni)
- Jumble (véletlenszerűen választott szó összekevert betűiből kell új szavakat alkotni)
- Word List Builder (a játékos által beírt betűkből a gép épít szavakat).

Egyes változatok beszélnek is, kiejtik a kérdéses angol szót. A legegyszerűbb kis eszköz általános iskolás gyermekeknek készült. A komolyabb változatok az angolul jól tudóknak közel félmillió(!) szinoníma és definíció gyors kezelését teszik lehetővé (a *Merriam-Webster* dictionary alapján). Érdemes a forgalmazótól részletes katalógust kérni. (7)

AMI

Interaktív szótár és fordítást segítő szoftver. Az *Ország-héle* szótár 37 ezer címszavát, 23 ezer kifejezését tartalmazza. Memóriarezidens program, azaz tetszőleges más program használata közben is behívható. (8)

DICTIONARY

IBM számítógépre készült szótár közel 5000 szóval, amelyet egy 2000 szót tartalmazó számítástechnikai kisszótár egészít ki. A szótárprogramot funkcióit ismeri. (9)

E.T. ENGLISH TUTOR I.

Angol nyelvoktató rendszer a kezdőtől a haladó szintig. Választható blokkjai között szerepel:

- a nyelvtani szabályok kis párbeszédeken alapuló megmagyarázása;
- a STREAMLINE és STRATEGIES tankönyvek témaköreinek feladatai;
- gyakorló rész 13 féle változatos feladattípussal (pl. keresztrejtvény, memóriajáték, történetkitalálás stb.) és értékelő résszel;
- teszt, amely megoldása után ajánlatot ad a szoftver a feltárt hiányosságok további gyakorlására;
- állandóan hozzáférhető (on line) szótár. (10)

E.T. ENGLISH TUTOR II.

Nyelvoktató rendszer haladóknak és nyelvvizsgára készülőknek. Választható főbb részei:

- nyelvtani szabályok gyakorlása párbeszédre épülve;
- 500 kifejezés párbeszédes gyakorlatokra épülő magyarázata;
- 60 újságcikk magyar és angol változatban, szómagyarázatokkal, feladatokkal;
- adott témakörök szókincsének begyakorlása;
- 700 tesztkérdés magyarázatokkal együtt;
- on line, állandóan hozzáférhető 8000 szavas szótár. (10)

Feleletválasztásos tesztfeladatok

Az állami nyelvvizsga 50 nyelvtani tesztjének adott idő alatt történő megoldására készíti fel a tanulót ez a program. Minden feladat 4 lehetséges választ tartalmaz. Gyakorló és ellenőrző üzemmód is választható. A program méri az időt, a helyes és hibás válaszok számát és százalékos megoszlását. Megmutatja a helyes választ is. (11)

C CLOSE

A program egy összefüggő szöveg minden második, csonkán megjelenő szavának kiegészítését kívánja. A helytelen válaszokat rögzíti és méri a megoldásra fordított időt is. Figyeli azt is, hogy a programhoz tartozó számítógépes szótárból hányszor kértünk le szavakat. (11)

SPT GIB

Angol-magyar, magyar-angol számítógépes szótár, amely a *Magay-Kiss* féle szótár alapján 30-35 ezer címszót és 10-12 ezer szókapcsolatot, kifejezést tartalmaz. További ígért fejlesztési területek: német, francia, olasz, latin cseh és eszperantó nyelvek, valamint szakmai szótárak (pl. műszaki ismeretek, pénzügy, bankügyletek stb) (15)

3. A német nyelv tanulását segítő programok

NMI

Német-magyar interaktív szótár és fordítást segítő program IBM számítógépre. A *Halász Előd*-féle kézis�ótár 45000 címszavát tartalmazza. Memóriarezidens program, tehát bármely más (pl. szövegszerkesztő) program futtatása közben rögtön elérhető. Saját szótár is készíthető segítségével. Ragozott alakok szerint is keres. (8)

FELELETVÁLASZTÁSOS TESZTFELADATOK

Ugyanaz, mint az angol nyelvnl, bemutatását ld. ott.

RENDSZEREZETT NYELVTANI TESZTFELADATOK

Az IBM számítógépen futó program tesztjei a teljes német nyelvtant ölelik át a névelők használatától a folyó beszédig. Egy-egy nyelvtani probléma elsajátításához 8-12 feladatot kell megoldani. Gyakorló üzemmód is választható, amelyben segítség kérhető (példamondatok). A gép méri a teljesítményt és a ráfordított időt is. (11)

TESZTRE SZABOTT FELADATOK

A programsorozat az alábbi könyvek alapján készült:

– PASSIV

Emericzy-Horváth: Passzív igeragozás a német nyelvben

– INFINITIV

Olaszyné Kállai K.-Zimányi K.-Horváth: Infinitív szerkezetek a német nyelvben.

– ADJEKTIVDEKLINATION

Olasziné-Zimányi-Horváth: Melléknévragozás a német nyelvben

– MONDALVERBEN

Olasziné-Zimányi-Horváth: Módbeli segédigék a német nyelvben

– KONJUKTIV

Olasziné-Zimányi-Horváth: Kötőmód, feltételes mód a német nyelvben

A programok egyszerű és összetett feladatokat adnak a megjelölt nyelvtani témakörben. A megoldást magyarázat és értékelés követi, majd végül összefoglalás, amely a tanuló nyelvtudását ítéli meg. A gép tárolja a feladatmegoldások különböző jellemzőit (pl. a megoldásra fordított időt is) és a külön megvásárolható TANÁRI KIÉRTÉKE-LŐ PROGRAM segítségével a tanuló fejlődése is nyomon követhető, mérhető. (11)

WÖRTERBUCH

Német szótár 4700 szóval és ezek 7300 jelentésével. A szótárprogramok szokásos funkcióit teljesíti. (9)

4. Az orosz, francia, spanyol nyelvek tanulásához:

Commodore 64-es számítógépre számos program készült. Ezek általában – a gép kisebb memóriakapacitására és floppys tárolási lehetőségére építve – csupán egy-egy nyelvtani szabály vagy szűkebb szókincs tanulását, gyakorlását segítik, legtöbbször játékos formában (pl. puzzle, keresztrejtvény, úszó szavak halászata stb.) Mivel a Commodore-gépcsalád apróbb programjaira nem térünk ki, az érdeklődők a forgalmazóktól kérhetnek bővebb tájékoztatást. (pl. 3, 13)

5. Többsz nyelvű szótárak

IBM SZÓTÁR

Olyan alapprogram, amellyel különböző nyelvek, témakörök szótárai hozhatók létre IBM számítógépen. Ezek bármikor bővíthetők, módosíthatók. A szótanulást, a memorizálást azáltal is segíti, hogy külön állományba teszi a nem tudott vagy elvétett szavakat. Jelenleg két nyelvre van feltöltve adatállománya: angol (DICTIONARY) és német (WÖRTERBUCH), ezeket az előbbieken részletesebben bemutattuk. (9)

SZÓTÁRI PROGRAMOK

Univerzális szótárkészítő rendszer IBM számítógépre. Több szótár együttes kezelését, saját szótár készítését is lehetővé teszi. Hálózaton is használható. Eddig két nagy adatállománya készült el: az AMI (angol nyelven) és az NMI (német nyelven). Bemutatásukat lásd az adott nyelveknél. (8)

EUROTRANSLATOR II.

Hatnyelvű elektronikus tolmácskalkulátor, amelyet az 1. pont végén mutattunk be.

6. Kitekintés: az idegennyelvoktatást segítő szoftverek külföldön

A fejlett ipari országokban, különösen az erősen informatizált társadalmakban nagy hangsúlyt fektetnek az iskolai idegennyelv-oktatás korszerűsítésére, az új technikák (számítógép, audio- és videoeszközök, videodiszk, CD-ROM, hálózatok stb) oktatási alkalmazására. Az professzionális szintű oktatási szoftverek készítői és forgalmazói magánvállalkozások. Kiemelendő és – tudomásom szerint – egyedülálló a franciák példája, amely a kultuskormányzat és a szoftverházak együttműködésével arra törekszik, hogy *az iskolákba tömegesen kerüljenek pedagógiai szempontból kiváló, jogtiszt és olcsó szoftverek.*

Franciaországban az Oktatási Minisztérium és a szoftverforgalmazók között „Licence Mixte” (Vegyes Licenz) elnevezésű vállalkozás jött létre. Egy erre a célra alakított minisztériumi bizottság 192 vállalkozás kb. 1000 szoftverét és CD-ROM-ját vizsgálta meg pedagógiai és technikai alkalmazhatóság szempontjából. 63 PC-termék esetében a következő megállapodás született: a Minisztérium átalánydíjat utalt át a forgalmazóknak, amelynek fejében megszerezte a szoftverek használati jogát, azaz az iskolák és oktatási intézmények ezeket a szoftvereket a forgalmazó cégtől igen olcsón, a teljes ár töredékéért vásárolhatják meg. A minisztérium így ösztönzi az iskolákat, a tanárokat a jó minőségű tantárgyi és felhasználói programok használatára, az alábbi célok figyelembe vételével:

- az ismeretátadás és a tanulási struktúra segítése;
- a munkaerőpiac követelményeinek megfelelő adaptív képzés biztosítása;
- a leendő polgárok képzése és informálása.

Ezekről a népszerű, professzionális színvonalú szoftverekről katalógust adtak ki. További 83 szoftver esetén szerződést nem kötöttek, de a szakértők ezek iskolai használatára is javaslatot tettek. Az alábbiakban röviden bemutatjuk a „Licence Mixte” idegennyelv-oktatást segítő szoftvereit.

COMPOLANGUES

Az idegen nyelven történő korrekt írás tanulását segíti a program. A tanulók feladata rajzos-képes dokumentációk alkotása angol, német, spanyol és olasz nyelven, akár a gép által ajánlott, akár saját elképzelésű témák alapján. A program 200 rajzot is tartalmaz, amelyhez tartozó szavak a 13-16 éves korosztály szókészletének felelnek meg, de a grafikus editor segítségével a tanár újabb rajzokat is bevihet a gépbe és a szótár szóanyagát is bővítheti. A programot hálózatos alkalmazásra gyártották. A tanári gépről a tanulók munkája lekérdezhető, ellenőrizhető, üzenet küldhető. A diákok elmenthetik saját alkotásukat és társaikkal is kommunikálhatnak a hálózat segítségével. (1989-ben már több mint 4000 iskolában használták a szoftvert!) (17)

ÉCRITURE AUTOMATIQUE

A nyitott program angol nyelvű költemények alkotását teszi lehetővé azáltal, hogy a nyelvtani szabályok szerint csoportosított, tematikus szóállományokra, mint mini-adatbázisra építve szürrealista szövegek előállítását segíti. Csoportmunkát feltételez. A tanulócsoporthoz adott téma vagy kép alapján közösen mintegy 20 egyszerű mondatot alkot, nyelvtanilag elemez, ellenőriz, megtanul. (A mondatokat file-ként elmenthetik.) A szövegalkotásnak több módja is van:

- a gép mintegy 15 mondatot kiír a képernyőre, amelyet a tanulók tetszés szerint módosíthatnak,
- a csoportnak nem tetsző mondatokat egymással megvitatva, akár egyenként kitörölhetik,
- szócsoportokat alkothatnak a tanulók és meghatározhatják a mondatok struktúráját a gép számára. A gép által adott nem tetsző mondatokat visszautasíthatják.

A program teljesen nyitott, használata a tanulók aktív együttműködését, fantáziáját, játékos kedvét éppúgy feltételezi, mint az időnkénti tanári segítséget. Hálózatban is használható. Csoportmunkára ajánlott. (17)

ECHOLANGUES

A hallott nyelv megértését segítő program PC-re, angol, német, spanyol nyelvekre. Hangkazetta tartozik hozzá. A program diákoknak készített része az elsőként hallott szöveg megértését ellenőrzi, annak kritikus pontjaihoz kapcsolódva kérdéseket tesz fel. A hibák önálló kijavítására a szöveg másodszori meghallgatása után van lehetőség. A tanári rész egyrészt a diák munkáját, válaszait értékeli, másrészt nyitott: *új szövegek, feladatok is alkothatók vele.* Egyéni tanulásra ajánlott program, de hálózaton is fut. (17)

AIDE Á LA COMPREHENSION DE L'ECRIT

Az angol és német nyelvek önálló tanulásához készített, gimnáziumi és egyetemi szintre ajánlott szoftver célja:

- a globális és szintetikus olvasási stratégiát fejleszteni a mielőbbi szövegértés érdekében,
- a szövegösszefüggésekre következtetni a szóról szóra való fordítás elkerülésével,
- szemantikus szövegmegközelítési módszert elsajátítani.

Kezdetben 10 szöveg közül választhat a tanuló. A történeteket elemeznie kell a szereplők közti kapcsolatok, az események ideje és helye szerint. A szöveg teljes megértését a kulcsszavak gyűjteménye is segíti. A szoftver nyitott, egy olyan szövegszerkesztő részt tartalmaz, amely a tanár számára lehetővé teszi a szövegválaszték folyamatos bővítését. (17)

SUPER MAIL

Memóriarezidens program PC-re, amely bármely más felhasználói program (pl. szövegszerkesztő) futása közben behívható. Tökéletes angol nyelvezetű levelek és beszámolók készítésében segít (pl. áruminta-kérés, meghívólevél, hotelszoba foglalás stb). 2000 szóból és 4000 kifejezésből álló gazdasági-kereskedelmi szótárt is tartalmaz. Megadja a keresett szó angol változatát, automatikusan lefordítja a francia szövegszerkesztővel írott kifejezéseket és azt beilleszti a megfelelő helyre. (17)

ECHOLANGUES CARTE VOCALE

A hasonló nevű program modernebb változata, amely *interfészsel és hangkártyával* egészíti ki a számítógépet. Maga a szoftver is többet tud: a hallott szövegek, kifejezések megértése érdekében az ellenőrző kérdések közben is lehetőség van a szöveg újra meghallgatására, sőt, az önkorrekciót a hibás válaszokhoz fűzött logikus megjegyzésekkel is támogatja. A program ellenőrző tesztet is tartalmaz, a válaszadást a lehetséges hiányzó szavak képernyőn való megjelenése is segíti. Angol, német, spanyol nyelvre készült, 3 változatban a kezdő szinttől a haladóig. (17)

ENGLISH SAGA

Angol nyelvű mesék, kalandok írását segíti a PC-re készített program. Kezdetben a diákok a gép által adott történeteket (a szereplőket, helyszínt, eseményeket) módosítják. Később a tanár közreműködésével egy közösen kitalált történet különféle szerepeit játsszák el. Elkészítik ennek forgatókönyvét, gépbe írják a történetet, amit bővítenek, nyelvtanilag csiszolnak. A történetek kinyomtathatóak és a gép segítségével kikérdezhetőek. (18)

BAC LANGUES

Német és angol változatban készített nyitott program PC-re, érettségi előtt álló diákok számára. A tanár önmaga is alkothat vele egyéni feladatokat, szövegeket diákjai számára. A program 10 „beépített” szöveget is tartalmaz. A feladat e szövegek megértése, elemzése, adott szókészlet szerint módosítása, menürendszer segítségével. (19)

Ajánlások

A felsorolt szoftverek áttekintésével képet kapunk a hazai ellátottságról, a *hiányosságokról* és világossá válnak a fejlesztési javaslatok is. A legszembevetőbb hiányosság az, hogy az európai nyelvek „lefedése” sem egyenletes. A programok zöme az angol és német nyelvek gyakorlásához készült, orosz nyelvi oktatóprogramokat csak egyetlen cég forgalmaz (és csak Commodore-64-es számítógépre). Elvéve találunk francia és spanyol nyelvgyakorló programokat, az olasz nyelv pedig – tudomásunk szerint – teljesen „fehér folt” tűnik a hazai szoftverpiacon.

A meglévő szoftverek is nagyon egysíkúak a felhasználási lehetőségek szempontjából. Az IBM-es szótárprogramoktól eltekintve legtöbbjük egyedi: *egy-egy nyelvtani szabály, fogalom használatát gyakoroltatja, mégpedig az egyéni felhasználó, „magányos diák” közreműködésével.* A csoportmunka a programok futtatásakor szinte kizárt. Nem szerencsés az sem, ha csupán egy *tankönyv anyagát „viszik gépre”,* avagy

az oly népszerű nyelvvizsgateszteket. Ergonómiai szempontból helytelen, ha a nyomtatott szöveget a *szemet fárasztó képernyőn* kell elolvasni és a program egyetlen előnye az, hogy gyors értékelést tud nyújtani. A korszerű számítógépek ennél jóval többre képesek, még a nyelvoktatás területén is! Mintha ezekről a fejlesztők elfelejtkeztek volna!

Hiányosságnak tartjuk azt is, hogy az *élő nyelvi környezet teljesen mellőzött* a vizsgált programok alkalmazásakor. Bár a System George program egyik változatában a számítógép „beszélni is tud”, ez csak félmegoldás. A hallott szöveg megértése, kapcsolódó feladatok megoldása nem elhanyagolható szempont, enélkül nem számíthatunk a nyelvi szoftverek „tömeges” alkalmazására, marad az idegenkedés, elzárkózás.

A legtöbb program teljesen *zárt, merev, elágazás nélküli úton fut* le. Gyakoroltat, kikérdez – bár ezt sokszor játékos, szórakoztató formában teszi –, de nem hagy teret a tanuló egyéni elképzeléseinek, fantáziájának, azaz teljesen mellőzi a pedagógiai-informatikai szakirodalom szerint „nyitott”-nak nevezett oktatási célú program kritériumait. *Azok az igazán jó oktatászoftverek, amellyel a tanuló az adott témakörben, tantárgyban egyéni képességeit felhasználva és fejlesztve alkothat.* A francia oktatászoftverek közül már több teljesíti ezeket a funkciókat. Nyitott programok, amelyek lehetővé teszik a tanulócsoporthoz közös alkotását is.

Az elmondott kritikai észrevételek alapján a fejlesztendő idegennyelvi szoftverektől az alábbiak várhatók el (amelyeket nem egyetlen, „szuperszoftvernek” kellene teljesíteni!):

- *könnyen kezelhető*, nem feltételez előzetes informatikai ismereteket, jól dokumentált, menüvezérlésű;
- *túllép a hagyományos nyelvtani gyakorlatokon és a gyermekek aktív, intellektuális tevékenységére épít*;
- *nyelvi szituációkat teremt* (pl. párbeszéd, helyzetek szimulációja, vázlatos történetek), ezáltal a csoportos felhasználást erősíti;
- *kihasználja a gép-adta lehetőségeket* (adatbázis-kezelés nagy szó- vagy mondatállománnyal, grafikai megoldások nem csupán díszítésre, hanem a megértés elősegítésére);
- *nyitott*, azaz alakítható, adatállományai bővíthetők, cserélhetők a tanár és/vagy tanuló igényeit figyelembe véve;
- *a számítógépet szükség esetén a technikai környezettel is összeköti*, akár szoftver-, akár hardvermegoldással más audiovizuális eszközök (kazettás magnetofon, videomagnó, CD-ROM, videodiszk) együttes használatát, vezérlését is lehetővé teszi, így valóban „élő nyelvi környezetet” teremt (költséges!);
- *nem zárja ki a helyi (osztálytermi) hálózatos alkalmazás lehetőségét sem, sőt, a fejlődési tendenciákat figyelembe véve akár távoktatási vagy iskolák közötti hálózaton keresztüli kommunikációra is alkalmas.*

JEGYZET

- (1) Kőrösné Mikis Márta: Tanulmány a számítógépes idegennyelvi szoftverellátás helyzetéről. Dokumentáció. OKI, 1991. 40p.
- (2) KOD-EX 1136 Budapest, Hegedűs Gyula u. 12. IV/5.
- (3) SULI-SOFT 1327 Budapest, Újpest 3, Pf. 91. (Lugosi)
- (4) LINGUASOFT 6500 Baja, Darázs u. 48. Tel: Gálai Antal (79)-11-033
- (5) ESTÉ Technológiafejlesztési és Kereskedelmi Kft. 3580 Tiszaújváros, Alkotmány köz 7. Tel: (49)-14-576
- (6) KÖTÉS Kereskedelmi és Szervező Kft. 1054 Budapest, Alkotmány u. 10. II/12 Tel: 111-00-77, 131-07-17

- (7) TUDORG Informatikai és Szervezési Vállalat 1089 Budapest, Bláthy Ottó u. 6-8. Tel: 134-3340
- (8) SZKI Számítástechnikai Kutatóintézet és Innovációs Központ 1015 Budapest, Donáti u. 35-45.
- (9) DATAMANAGER Számítástechnikai Kiszövetkezet 1149 Budapest, Pillangó park 7-9. Tel: 183-7902, 163-1852
- (10) INTERNATIONAL HOUSE 1126 Budapest, Városmajor u. 26/C Tel: 155-5093
- (11) ÉGSZI-SCOLA Alapítvány 1113 Budapest, Bartók Béla út 152. H ép. 12. ill.: Zombori Ferenc, tel: 178-5205
- (12) SYSTEM GEORGE LABOR 1027 Budapest, Mártírok útja 26. fsz. 3. Tel: 115-1224
- (13) OKTA GM 1476 Budapest, Pf. 44.
- (14) PROFI-SZOFT BT. 6500 Baja, Kölcsey u. 112. Tel: 79-25-845
- (15) SCRIPTUM Kft. 6771 Szeged-Szőreg, Mályva u. 34.
- (16) PANNONSOFT 1114 Budapest, Bartók Béla út 9. Tel: 1869-285 (Külföldi fejlesztésű, kisebb és olcsó ún. „shareware” programok hazai forgalmazója, ezek között sok nyelvoktató program is fellelhető.)
- (17) CMI COMMUNICATION MEDIA INTERACTIF 5 bd. Poissoniere, 75002 PARIS FRANCE Tel: (1)-40-26-55-95
- (18) NATHAN 6-10. boulevard Jourdan, 75014 Paris, FRANCE
- (19) JERICO A szoftver a CMI címen rendelhető meg.